

Утворення адміністративних судів та введення в дію у 2005 р. Кодексу адміністративного судочинства України – надзвичайно важливі кроки у напрямку реалізації згаданої гарантії. Адже у якості завдання адміністративного судочинства законодавець визначив захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.

Нині відносно діяльності судових органів нарікають як громадяни, так і представники інших гілок влади, що негативно впливає на авторитет суддівської професії та держави в цілому. Проте статистичні показники свідчать про позитивні тенденції в роботі судів. Приміром, за даними Вищого адміністративного суду України, оприлюдненими на його офіційному веб-сайті, майже вдвічі менше скарг надійшло до апеляційних адміністративних судів у другому півріччі 2012 р. порівняно з другим півріччям 2011 р. Натомість за результатами соціологічних опитувань досі прослідковується негативна статистика довіри до суду.

Одним із засобів, що допоможе зміцнити законність в діяльності судових органів, на наш погляд, є використання методологій, які дозволяють визначити якість роботи останніх через показники суб'єктивних оцінок судового розгляду особами, що є його безпосередніми учасниками. Так, проектом Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) "Україна: верховенство права" систематично проводяться різноманітні опитування, видаються навчально-методичні посібники з громадського моніторингу судів з метою сприяння утвердження верховенства права через підвищення прозорості й підзвітності судової системи.

**Салівон Г.І.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
аспірант кафедри державного будівництва**

ДЕЯКІ СПЕЦИФІЧНІ РИСИ ІНСТИТУТУ МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВИХ САНКЦІЙ

У науці муніципального права України під муніципально-правовою санкцією, як формою вираження муніципально-правової відповідальності у негативному аспекті, розуміється певні негативні наслідки, що передбачені нормою муніципального права, та застосовуються територіальною громадою або спеціально-уповноваженими на те органами чи посадовими особами місцевого

самоврядування до суб'єкта муніципальних правовідносин за порушення муніципального законодавства.

Для муніципально-правових санкцій притаманні всі загальні ознаки, що властиві усім видам санкцій, адже розглядувані нами санкції є такою ж частиною загального поняття "санкція". До таких загальних ознак можна віднести формальну визначеність (передбачення у нормативно-правових актах), базування на загальних принципах, зокрема законності, народовладдя, верховенства права, гуманізму, гласності тощо, необхідність чіткої процедури, підстав, умов, суб'єктів застосування, наявність правопорушення, правопорушника, дієвий, активний характер, тобто активний вплив на особу, що порушила встановлені правові норми, виконання ряду функцій (охоронна, регулятивна, превентивна, каральна, стимулююча тощо) та інші.

Поряд із загальними рисами, муніципально-правові санкції володіють специфічними рисами, які відрізняють їх від санкцій інших галузевих видів юридичної відповідальності, що застосовуються до органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Ці риси дають нам підґрунтя для висновку про самотутність муніципально-правових санкцій, їх неповторність.

Серед таких особливостей першою та основною слід виділити суб'єктів юрисдикції, тобто суб'єктів, що вправі застосовувати несприятливі наслідки до порушників муніципальних норм права. Такими можуть бути лише суб'єкти місцевого самоврядування: територіальна громада (у цілому за допомогою референдуму, або окрема її частина за допомогою загальних зборів громадян), місцеві ради, відповідний сільський, селищний, міський голова, виконавчі комітети місцевих рад.

При цьому, на нашу думку, держава повинна виконувати в даному випадку лише другорядну або суто технічну роль, даючи уповноваженим суб'єктам муніципального права, суб'єктам юрисдикції у відносинах по застосуванню муніципально-правових санкцій, можливість самостійно захистити муніципальні правовідносини, відновити стан законності та правопорядку на місцевому рівні та у питаннях, що становлять муніципальне значення, владнати ситуацію, що виникла. У іншому випадку, існування муніципально-правових санкцій і надалі буде декларацією українського законодавства, а позиція громадян надалі буде пасивною у місцевому самоврядуванні.

Наступною особливістю муніципально-правових санкцій є суб'єкт правовідносин, до якого вони застосовуються, тобто особа-правопорушник. Це також можуть бути лише суб'єкти місцевого самоврядування. Якщо розуміти муніципально-правові санкції як несприятливі наслідки, що застосовуються до порушника

муніципально-правових норм (тобто у негативному чи ретроспективному аспекті), то останніми можуть бути органи та посадові особи місцевого самоврядування: місцеві ради (у цілому або окремі депутати місцевих рад), відповідний сільський, селищний, міський голова, виконавчі комітети, органи самоорганізації населення.

Якщо ж розглядати муніципально-правові санкції не лише в ретроспективному аспекті, а й у перспективному, то до суб'єктів відповідальності, які зазнають негативних наслідків, окрім зазначених ще пропонується додати первинний і основний суб'єкт місцевого самоврядування – територіальну громаду, адже саме вона своїми діями безпосередньо формує представницькі органи місцевого самоврядування та обирає сільського, селищного, міського голову. Безвідповідально ставлячись до процесу формування похідних суб'єктів місцевого самоврядування, територіальна громада сама себе карає, заздалегідь погоджується на неякісне здійснення місцевого самоврядування обраними органами та посадовими особами.

Характер негативних наслідків, що передбачені муніципально-правовою санкцією, також є специфікою муніципально-правових санкцій. Ці наслідки нерозривно пов'язані із здійсненням місцевого самоврядування, вирішенням питань місцевого значення. Вони зводяться до того, що обмежують свободу органів та посадових осіб місцевого самоврядування самостійно, в наданих законом рамках, вирішувати питання місцевого значення.

Усі муніципально-правові санкції, незважаючи на різні підстави їх застосування, мають загальну юридичну природу. Сутність усіх муніципально-правових санкцій полягає в позбавленні правопорушника - суб'єкта місцевого самоврядування повноважень (частково чи повністю) по вирішенню питань місцевого значення.

Муніципально-правові санкції застосовуються саме за порушення муніципального законодавства. І навіть якщо посадова особа місцевого самоврядування або депутат місцевої ради вчиняє злочин, він водночас порушує і норми муніципального права (норми закону України "Про місцеве самоврядування в Україні"), якими його зобов'язують чітко та неухильно дотримуватись Конституції та законів України.

Існують муніципально-правові санкції для захисту норм муніципального права та правовідносин, врегульованих цими нормами. Муніципально-правові санкції забезпечують належне існування такої самостійної галузі права як муніципальне право України. Крім цього, вони ще й передбачені та регламентовані (і мають бути регламентовані) саме нормами муніципального права.

Це деякі з основних специфічних рис муніципально-правових санкцій, вже на основі яких ми можемо вести мову про наявність нового самостійного виду санкцій юридичної відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування – муніципально-правових санкцій.

Скуратович І.М.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
к.ю.н., доцент кафедри історії держави та права України
і зарубіжних країн

ДО ПИТАННЯ ПРИВІЛЕЇВ В КОНСТИТУЦІЇ ПИЛИПА ОРЛИКА

На час створення Конституції (1710 р.) привілеї як виключні права мали суттєве значення в регулюванні суспільних відносин на європейському просторі. Вони надавалися приватним особам, станам, окремим містам, монастирям тощо. Автори Конституції (П.Орлик, А.Войнаровський, Г.Герцик), судячи з її змісту підтримували цей регулятивний засіб (§I,II,IV,V,XII,XIII). Але юридичного значення самого поняття “привілеї”, переліку привілеїв тут не надано.

Серед нових привілеїв, які затверджувала Конституція (§I) було визначення православної віри як єдино можливої віри в козацькій державі. Гетьман повинен був дбати, “щоб жодна чужинська релігія не запроваджувалася на нашій батьківщині”, а в разі її появи, таємної або явної, повинен “сам з власної ініціативи її викоринити, не допускаючи проповідування та розмноження кількості її прихильників”.

В інших статтях Конституції мова йде про збереження, відновлення або уточнення раніше наданих привілеїв. Так в §13 йшлося про збереження “недоторканими й непорушними” всіх справедливо отриманих законів та привілеїв столичного міста Києва та інших міст України. В § IV-V ставиться питання про повернення права власності на землі Низового Війська Запорозького й на пов’язані з ним привілеї, зокрема виключне право козаків на полювання та риболовлю на цих землях для своєї власної вигоди та для утримання шпиталю” для козаків, обтяжених похилим віком, пригнічених крайньою бідністю, а також виснажених ранами” в місті Терехтемирів. Найважливішими в Конституції є положення (§VI,VII), які визначають державний лад України, уточнюють привілейований статус Генеральної й полкової старшини при формуванні Генеральної Ради та її діяльності, а також у відносинах з Гетьманом.